

واشنگتن باید از فرصتی که اروپا برای گفت‌وگو با ایران ایجاد کرده استفاده کند

به قلم آلانا دولوزی (/fa/experts/alana-dwlwzy-0/)

۱۷ ژانویه ۲۰۲۰

همچنین دست‌یافتنی به

(English (/policy-analysis/europe-creating-opportunity-iran-talks-and-washington-should-take-it
العربية (/policy-analysis/awrwa-tqdw-m-frst-iltfawd-m-ayran-wly-washntn-aghtnamha/))

درباره نویسنده

آلانا دولوزی (/fa/experts/alana-dwlwzy-0/)

آلانا دولوزی، هموند پژوهشگر در برنامه برنشتاین در امور خلیج و سیاست انرژی در انستیتو واشنگتن است

تحلیل کوتاه

بریتانیا فرانسه و آلمان با به جریان انداختن سازوکار حل اختلاف هسته‌ای فضایی دیپلماتیک باز می‌کنند که می‌تواند به ایالات متحده و ایران برای بازگشت به میز مذاکره یاری رساند

به دنبال ترور قاسم سلیمانی، رئیس‌جمهور ترامپ در یک کنفرانس مطبوعاتی مجدداً بر سیاست «فشار حداکثری» دولت خود علیه ایران تأکید کرد و یک بار دیگر از کشورهای اروپایی خواست تا از توافق هسته‌ای (یا برجام) خارج شوند. در همین حال، تهران آنچه را که «گام پنجم و نهایی» کاهش تعهدات خود در برنامه جامع اقدام مشترک (برجام) می‌نامد اعلام کرد. در مقابل، وزیران امور خارجه بریتانیا، فرانسه و آلمان در ۱۴ ژانویه اعلام کردند که آنها سازوکار حل اختلاف برجام را به جریان خواهند انداخت.

همزمان این سه کشور اروپایی روشن ساختند که به کارزار فشار حداکثری دولت ترامپ نمی‌پیوندند. این کارزار از زمان خروج ایالات متحده از برجام و اعمال مجدد تحریم‌های یک‌جانبه در سال ۲۰۱۸ شدت یافته است. بر خلاف ادعاهای آمریکا، تصمیم اروپا بلافاصله تحریم‌های سازمان ملل متحد علیه ایران را باز نمی‌گرداند (گرچه این سناریو می‌تواند در صورت ناکامی برنامه سه کشور اروپایی پادشده و ارجاع تخلفات ایران به شورای امنیت سازمان ملل تحقق یابد). در عوض، اروپا موضع بی‌طرف خود را در موضعی میان واشنگتن و ایران حفظ می‌کند تا احتمال مذاکرات جدید در مورد برنامه هسته‌ای و دیگر موضوعات منطقه‌ای از دست نرود.

فرایند طولانی سازوکار حل اختلاف

از ماه می ۲۰۱۹ که ایران آغاز به کناره‌گیری از برخی تعهدات برجام در فواصل سه‌ماهه کرد، سه کشور بریتانیا، فرانسه و آلمان به دنبال آن بوده‌اند که گزینه سازوکار حل اختلاف را به عنوان آخرین راه حل خود محفوظ نگه دارند. راهبرد تهران به خاطر تشدید فشار دولت ترامپ اجرایی شد. در همان ماه می، ایالات متحده معافیتی را که به ایرانی‌ها اجازه می‌داد اورانیوم غنی‌شده خود را بفروشند لغو کرد و اساساً آنها را واداشت که با غنی‌سازی را کاملاً متوقف کنند و با از محدودیت‌های تعیین‌شده در برجام در عرصه غنی‌سازی فراتر روند. آنها مسیر دوم را انتخاب کردند و از آن زمان گام‌های دیگری (<https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/view/irans-nuclear-steps-and-the-new-iaea-chief>) نیز برای کاهش تعهدات خود برداشته‌اند: فراتر رفتن از محدودیت ذخیره آب سنگین غنی‌سازی اورانیوم با عیار بالاتر، نادیده گرفتن محدودیت‌های تحقیق و توسعه سانتریفیوژها از سرگیری غنی‌سازی در تأسیسات به‌شدت حفاظت‌شده فردو و افزایش تعداد سانتریفیوژهای فعال از جمله به‌کارگیری مدل‌های پیشرفته.

آخرین گام که در ۵ ژانویه اعلام شد نشان می‌دهد که ایران دیگر از هیچ محدودیت فنی در سانتریفیوژهای خود پیروی نخواهد کرد. این امر به ایران امکان می‌دهد میزان ماهانه اورانیوم غنی‌شده را بالاتر ببرد و در نتیجه اگر اراده کند زمان لازم برای رسیدن به «تسلیم هسته‌ای» و تولید اورانیوم با عیار تسلیحاتی به طور قابل ملاحظه‌ای کاهش می‌یابد. در واقع در ۱۶ ژانویه رئیس‌جمهور حسن روحانی گفت که کشورش در حال حاضر اورانیوم غنی‌شده بیشتری نسبت به پیش‌برجام تولید می‌کند - ادعایی که با توجه به زمان کوتاهی که برای رسیدن به مقطع «تسلیم هسته‌ای» ایران در سال ۲۰۱۵ تخمین زده شد.

(<https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/view/irans-nuclear-breakout-time-a-fact-sheet>) نگران‌کننده است. (برای اطلاعات بیشتر در مورد اظهارات روحانی <https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/view/behind-rouhanis-uranium-enrichment-claim>) گزارش بعدی آژانس بین‌المللی انرژی اتمی در اوایل فوریه دقیقاً

سیاست‌گذاری خواهد کرد که ایران به چه میزان در حال افزایش ظرفیت فنی خود

مشخص خواهد کرد که ایران به چه میزان در حال افزایش ظرفیت فنی خود

است.

خوشبختانه تهران از پیرونده هسته‌ای برای مجازات ایالات متحده به خاطر ترور سلیمانی استفاده نکرده است. فرمانده نیروی قدس سپاه فقط دو روز پیش از ۵ ژانویه که گام پنجم کاهش تعهدات اعلام شد به قتل رسید اما اعلام این گام از مدت‌ها قبل انتظار می‌رفت. خوشبختی نسبی تهران احتمالاً ناشی از آن است که مشتاق است در برجام بماند، چرا که این توافق هنوز هم مزایای مهمی برای ایران دارد - به‌ویژه اجتناب از بازگشت برخی تحریم‌های اتحادیه اروپا و سازمان ملل در درازمدت. ممکن است ایرانی‌ها قصد داشته باشند که منتظر پایان کار ترامپ باشند. شاید امیدوارند که رئیس‌جمهور جدیدی که سال آینده جایگزین او خواهد شد دوباره وارد توافق برجام شود. از سوی دیگر، آنها می‌توانند در ماه اکتبر که محدودیت‌های مختلف سازمان ملل بر ایران در زمینه فروش تسلیحات منقضی می‌شود، صادرات سلاح را از سر گیرند.

ریسک ضروری در استفاده از سازوکار حل اختلاف

طی چند ماه گذشته ایالات متحده بارها از رهبران اروپایی خواسته بود که با به جریان انداختن سازوکار حل اختلاف به نقض برجام از سوی ایران اذعان کنند. اما این کشورها تاکنون در این خصوص تردید داشته‌اند. از نظر آنها، برجام تنها چارچوب قابل اتکا برای جلوگیری از دستیابی ایران به سلاح هسته‌ای است و به همین دلیل به تهران فرصت داده‌اند که به رعایت کامل توافق بازگردند. به جریان انداختن سازوکار حل اختلاف بدون ریسک نیست، چرا که ناکامی در آن می‌تواند به فروپاشی کامل برجام منجر شود. تنش در منطقه را تشدید کند و احتمال گفت‌وگوهای آینده با ایالات متحده را حتی کمتر سازد. با این حال، به نظر می‌رسد مقامات اروپایی بر این باور باشند که در وضعیت فعلی که فشارهای متقابل آمریکا و ایران توافق هسته‌ای را در وضعیت خطرناکی قرار داده، فعال کردن سازوکار حل اختلاف ضروری است. این مکانیسم همچنین بهترین گزینه برای حفظ اعتبار سه کشور اروپایی یادشده و جلوگیری از تشدید تنش نظامی بیشتر است.

به این ترتیب پس از آنکه ایران در ۵ ژانویه گام پنجم کاهش تعهدات خود را اعلام کرد، این سه کشور اروپایی ضمن تأکید دوباره بر تعهد خود به برجام، بار دیگر اعلام کردند که هدف آن‌ها جلوگیری از دستیابی ایران به سلاح‌های هسته‌ای است و تهران را به خاطر برهم زدن ثبات منطقه‌ای مقصر دانستند. سپس سازوکار حل اختلاف را به جریان انداختند. این فرایندی انعطاف‌پذیر است که به هر یک از طرف‌های برجام اجازه می‌دهد در صورت عدم اطمینان از پایبندی طرف دیگر به انجام تعهدات خود، موضوع را به کمیسیون مشترک ارجاع دهند. همه طرف‌ها - بریتانیا، چین، فرانسه، آلمان، ایران، روسیه و اتحادیه اروپا - اکنون تقریباً یک ماه فرصت دارند تا تصمیم بگیرند چگونه به تخلفات تهران برخورد کنند (یا در مورد تحدید مهلت توافق کنند).

اگر ایران و ایالات متحده می‌خواهند از تشدید تنش جلوگیری کنند، باید از این فرصت استفاده کنند. رهبران اروپایی امیدوارند که تمایل تهران برای ماندن در برجام ایرانی‌ها را وادارد که طی فرایند سازوکار حل اختلاف مصلحت کنند. این امر می‌تواند پایه و اساس مذاکرات جدید ایران با واشنگتن شود. در ابتدا برای نجات چارچوب برجام و سپس گسترش آن به سایر موضوعات. با این وجود، این رویکرد تنها در صورتی کار خواهد کرد که دولت ترامپ گزینه‌های واقع‌بینانه‌ای ارائه دهد که اروپا بتواند آن‌ها را به عنوان زمینه‌ای برای بازگشت همه به میز مذاکره عرضه کند.

از سرگیری گفت‌وگوها: چرا و چگونه

ایالات متحده و اروپا توافق دارند که فعالیت‌های ایران در عراق، سوریه و یمن تهدیدی برای امنیت منطقه‌ای محسوب می‌شود و بحث از آن باید همانند بحث از برنامه موشک‌های بالستیک این کشور روی میز مذاکره باشد. اماتول ماکرون، رئیس‌جمهور فرانسه، گام‌های متعددی برای ازسرگیری مذاکرات بر اساس منافع متقابل برداشته و حتی در سپتامبر گذشته در مجمع عمومی سازمان ملل متحد، ترامپ و روحانی را به توافق با یک طرح چهارماده‌ای ترغیب کرد. با این وجود، رشته حوادثی از جمله آشوب شبه‌نظامیان عراقی در برابر سفارت ایالات متحده در بغداد، کشتن سلیمانی و حمله موشکی تلافی‌جویانه ایران (به پایگاه‌های نیروهای آمریکایی) تنش‌ها را تشدید و مذاکره را دشوار کرد.

علاوه بر این آغاز اعتراضات جدید در ایران باعث شده تا عده‌ای استدلال کنند که اکنون زمان دنبال کردن مذاکره با حکومت ایران نیست اما این دیدگاهی کوتاه‌بینانه است چرا که پشتیبانی از آرمان‌های تظاهرکنندگان همزمان با آماده شدن برای مذاکرات جدی کاملاً ممکن است بررسی راه‌های دیپلماتیک تضادی با ابراز همبستگی با درخواست‌های محلی برای شفافیت دموکراسی و حکمرانی بهتر ندارد در حقیقت مطرح شدن مذاکره به مردم ایران این پیام را می‌فرستد که حکومت آنها گزینه‌های دیگری هم به جز تشدید نظامیگری دارد

رئیس‌جمهور ترامپ بارها اعلام کرده که طرفدار معامله با ایران است و سه کشور اروپایی پادشده روی حرف او حساب می‌کنند و می‌دانند حرف خود را عملی خواهد کرد اکنون که سازوکار حل اختلاف فعال شده واشنگتن باید با استفاده از فشار حاصله بر ایران پیشنهادهای دیگری مطرح سازد و فضای لازم برای مذاکراتی فراتر از مسئله هسته‌ای را ایجاد کند اروپا همواره توافق هسته‌ای را اولین ستون ضروری توافق بزرگتر با ایران در نظر گرفته و سازوکار حل اختلاف فرصتی برای ایالات متحده است که به جای پاره کردن برجام توافق بزرگتری بر بنیاد آن شکل دهد به عنوان مثال اگر دولت ترامپ در طول فرایند سازوکار حل اختلاف معافیت‌های تازه و محدودی برای تحریم‌ها ارائه دهد نه تنها به مقامات اروپایی برای بازگرداندن ایران به میز مذاکره کمک خواهد کرد بلکه این پیام را نیز ارسال می‌کند که هدف کارزار «فشار حداکثری» گفت‌وگوهای تازه است و نه تغییر رژیم این حرکت یک عنصر حیاتی در اعتمادسازی قبل از مذاکره است

برخی به جریان افتادن سازوکار حل اختلاف را نمونه‌ای از عقب‌نشینی اروپا چه در برابر واشنگتن یا تهران تلقی می‌کنند ولی در طول دو سال گذشته کشورهای اروپایی در میانجیگری میان دو طرف متحد باقی مانده‌اند و عملکرد آنها نسبتاً یکدست بوده است بنابراین اکنون بر دولت‌های ایالات متحده و ایران است که نیم دیگر مسیر را بپیمایند و به این سه کشور اروپایی برسند متأسفانه تاکنون هم ایران و هم آمریکا علیه گزینه اروپا سخن گفته‌اند دولت ترامپ از اروپا می‌خواهد به جای سازوکار حل اختلاف تحریم‌ها را بازگرداند و دولت روحانی سربازان اروپایی مستقر در کشورهای خارجی را تهدید می‌کند

کشورهای اروپایی مدت‌هاست هشدار داده‌اند که خروج ایالات متحده از برجام باعث تضعیف تلاش‌های مرتبط با منع گسترش سلاح‌های هسته‌ای تقویت سپاه پاسداران انقلاب اسلامی ایران و دامن زدن به بی‌ثباتی منطقه‌ای خواهد شد از نظر آنها این پیش‌بینی‌ها به حقیقت پیوسته و بنابراین اکنون زمان آن است که مذاکرات به جد پیگیری شود و مقابله به مثل‌های مهارناپذیر متوقف شود سازوکار حل اختلاف هرچند جادو نخواهد کرد اما ایران و دولت ترامپ باید این نکته را درک کنند که گزینه‌های خوب چندانی برای دستیابی به یک راه حل از طریق مذاکره باقی نمانده است

شارل تیبو هموند مهمان در انستیتو واشنگتن پیش از این برای موسسات دیپلماتیک اروپا در سوریه الجزایر عراق فرانسه بلژیک و آلمان کار کرده است. الانا دولوی هموند پژوهشگر در برنامه برنشتاین در امور خلیج و سیاست انرژی در انستیتو واشنگتن است

RECOMMENDED

BRIEF ANALYSIS

[Iran Takes Next Steps on Rocket Technology](#)

فوریه ۲۰۲۲

Farzin Nadimi

[\(/policy-analysis/iran-takes-next-steps-rocket-technology\)](#)

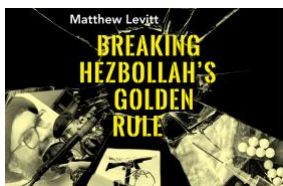
BRIEF ANALYSIS

[Saudi Arabia Adjusts Its History, Diminishing the Role of Wahhabism](#)

فوریه ۲۰۲۲

Simon Henderson

[\(/policy-analysis/saudi-arabia-adjusts-its-history-diminishing-role-wahhabism\)](#)

ARTICLES & TESTIMONY

[Podcast: Breaking Hezbollah's Golden Rule](#)

فوریه ۲۰۲۲

Matthew Levitt

[\(/policy-analysis/podcast-breaking-hezbollahs-golden-rule\)](#)

TOPICS

[سیاست آمریکا](#) ([fa/policy-analysis/syast-amryka](#))

[منع اشاعه](#) ([fa/policy-analysis/mn-ashah](#))

REGIONS & COUNTRIES

[ایران](#) ([fa/policy-analysis/ayran](#))